

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ กีฬา ภูมิปัญญาชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ เป็นการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการ หลักสูตร ระยะเวลาที่แน่นอน การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการและระยะเวลา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล สังคม สื่อ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ การจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ต้องเน้นความสำคัญ คือ ความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง สังคม ประวัติศาสตร์ของไทย ระบบการเมือง การปกครอง ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาและการประยุกต์ใช้

ภูมิปัญญา ทักษะด้านคณิตศาสตร์ ภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องมีทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2549 : 94-99)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศ สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งยั่งยืน ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและอัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจากคนเป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถเพื่อให้เทียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวังด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและคุณธรรม ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลักความพอประมาณในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม อยู่ในครอบครัวและสังคมที่อบอุ่นและมีความสุข ขณะเดียวกันก็เป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน การพัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สอดคล้องกับสภาพของเมืองและชุมชน โดยเปิดพื้นที่ทั้งสถานศึกษาและชุมชนให้เป็นสถานที่เรียนรู้ของคนในชุมชน โดยจัดกิจกรรมหลังเวลาเรียนในโรงเรียน ขยายหลักสูตรสำหรับคนทั่วไป เพิ่มการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ เช่น ศูนย์กีฬา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยสำรวจความต้องการของผู้เรียน จัดทำหลักสูตรที่มุ่งให้ปราชญ์ผู้รู้ในพื้นที่เป็นผู้สอน มีหลักสูตรสำหรับผู้ประกอบการเรียนรู้เพื่อเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น นักการศึกษา ผู้ฝึกกีฬา บรรณารักษ์ ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ อาสาสมัคร เป็นต้น และจัดทำปฏิทินการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของสาธารณชนรวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเบื้องต้นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 47-56)

รายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์คุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาด้านสติปัญญาและความรู้เพิ่มขึ้นในเรื่องปริมาณ เพราะมีอัตราการเข้าเรียนเพิ่มขึ้นทุกระดับชั้น จำนวนปีการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักในทุกระดับชั้นมีคะแนนต่ำกว่าเป้าหมายของแผนอยู่มาก แนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรมภายใต้ระบบการศึกษาที่มุ่งการเรียนรู้ทั้งทางปฏิบัติและวิชาการ ควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ สร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบและปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และจัดการองค์ความรู้ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของคนไทยและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานให้รองรับการแข่งขันของประเทศ และเร่งสร้างกำลังคนที่มีความเป็นเลิศในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศในทุกสาขา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนานักวิจัย และสร้างปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาวิทยาการทุกแขนง ผลการพัฒนาที่สำคัญคนไทยมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น แต่ยังคงขาดภูมิคุ้มกันด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผลของการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้างานภาคสังคมพัฒนาตามไม่ทัน รวมทั้งการเปิดประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมข้ามชาติอย่างกว้างขวางนำไปสู่ปัญหาสังคมมากมาย โดยเฉพาะเยาวชนไทยที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ไม่สามารถปรับตัวรับสถานการณ์ได้อย่างเข้มแข็งและมีสติ ทำให้ค่านิยมเบี่ยงเบนมีแนวโน้มบริโภคนิยม เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนการรักษาคุณค่าที่ดีงามในสังคมและวัฒนธรรมไทยลดต่ำลงมาก เช่น ความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด ความเอื้ออาทร การเคารพผู้ใหญ่ การให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ การยึดมั่นในหลักศีลธรรม ความรู้ผิดชอบชั่วดี มีภูมิคุ้มกันด้านคุณธรรม จริยธรรมต่ำ มีการกระทำผิดและถูกจับกุมส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีสูง เป็นเรื่องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมเยาวชนของโครงการ Child Watch พบว่า นักเรียนและนักศึกษาเกี่ยวข้องกับ

อบายมุขและความรุนแรง เช่น เล่นไฟ เกม เสพยาเสพติด พกพาอาวุธ ชู้กรร โสภกทรัพย์ และ เคยถูกทำร้ายร่างกายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเอแมค โพลมหาวิทยาลัย อัสสัมชัญที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อายุต่ำกว่า 20 ปีมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต สติสัมปชัญญะ จิตอาสา และความ ยืนยันมั่นเพียร เด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวยังมีพฤติกรรมเสี่ยงสูง เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ เล่น การพนัน หนีเรียน หนีเที่ยว มากกว่าเด็กทั่วไปและเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท และปัญหาด้านการเรียนรู้อย่างยิ่ง แม้คุณภาพการศึกษาจะพัฒนาไปในทิศทางดีขึ้นแต่ยังไม่ถึง เกณฑ์มาตรฐานและการศึกษายังไม่สามารถปูพื้นฐานให้เด็กไทยเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพพร้อม มีส่วนร่วมในการสร้างสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2552 : 4-79)

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการ ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ 2 พ.ศ. 2552-2561 เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. ประกาศ ณ วันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2553)

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญสำหรับการเรียนนอกห้องเรียนไว้ 3 อย่าง คือ 1 ทุกโรงเรียนต้องหาแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนที่จะ นำไปสู่การเรียนรู้นอกห้องเรียน 2 โรงเรียนจะต้องหาแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนของตนเองว่ามี อะไรบ้าง 3 โรงเรียนจะต้องออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. 2552 : 22)

โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลภูป้อ อำเภอเมือง จังหวัด กาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 1 ปัจจุบันเปิดสอน ระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 มีนักเรียนจำนวน 75 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 8 คน บุคลากร จำนวน 3 คน ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 2 เมื่อวันที่ 22-24 พฤศจิกายน 2549 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา สรุปผลได้ดังนี้ โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง มีผลการจัดการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานคุณภาพจากสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และข้อเสนอแนะคือ พัฒนาสภาพแวดล้อมจัด ภูมิทัศน์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2550 : 3-4)

จากการที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ธุรการ ใน โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง ทำให้ได้เห็นความสำคัญว่าผู้เรียนควรที่จะได้รับการพัฒนาคุณภาพจากแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ มีการจัดสภาพภายในโรงเรียนให้เหมาะสม สร้างแหล่งเรียนเพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนและมีการนำแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนและชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

คำถามการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 43 คน แยกเป็นดังนี้

- 1.1 กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 11 คน

1.2 กลุ่มสนับสนุน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 8 คน บุคลากร จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน 11 คน รวมจำนวน 32 คน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 มาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาดูตามอัธยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐาน ในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

(3) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง

(2) ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาดูตามอัธยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

(3) ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้มีการดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. ด้านกระบวนการ กระบวนการวิจัยครั้งนี้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 รวบรวมข้อมูลและวางแผน

- สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

- จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน หมู่บ้าน

ระยะที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 กิจกรรม โดยเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 4 คน มาเป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อทำการเรียนการสอนนักเรียนในกิจกรรม 4 เรื่อง อาจจัดกิจกรรมที่โรงเรียนหรือที่บ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นอยู่กับความเหมาะสม เวลาที่ใช้จัดกิจกรรมคือเวลาหลังเลิกเรียน วันละ 1 ชั่วโมง หรือวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ โดยแทรกค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการในเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนมีแผนการจัดกิจกรรมดังนี้

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 ฐานที่ 1 การทำพานบายศรีสู่ขวัญ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 ฐานที่ 2 พิธีการบายศรีสู่ขวัญ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 ฐานที่ 3 ตาจำหรือกระจ่า

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 ฐานที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย

คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นำหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปุ๋ยหมักชีวภาพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ดินและน้ำ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์บก หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปลูกพืชและขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ โดยมีกระบวนการจัด 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เรียนรู้ รากเหง้า ขั้นที่ 2 บอกเล่าองค์ประกอบ ขั้นที่ 3 รอบคอบพิธีการ ขั้นที่ 4 สืบสานภูมิปัญญา การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระยะที่ 3 การประเมินคุณภาพผู้เรียน

- ประเมินจากสภาพจริง โดยการสัมภาษณ์ และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ โดย ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. สถานที่และระยะเวลาการวิจัย

สถานที่วิจัย

โรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง ตำบลภูโป อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และชุมชน

ระยะเวลาการวิจัย

กรกฎาคม - ตุลาคม 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้การจัดกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ 1) การทำพานบายศรีสู่ขวัญ 2) พิธีการบายศรีสู่ขวัญ 3) ตาจำหรือกระจำ 4) เสรมฐกิจพอเพียง

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึง การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ ทักษะในด้านต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของชุมชน และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ ทักษะในด้านต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของชุมชน และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านโจดศิริราษฎร์บำรุง ในช่วงเวลาภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ในที่นี้มีจำนวน 4 คน ได้แก่ 1) นางหยาด คำหงษา 2) นายสิงห์ ทรัพย์กุล 3) นายทองดี ทรัพย์สมบัติ 4) นายทองคำ พันธุ์เสถียร

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ความต้องการที่จะให้เกิดพฤติกรรมหรือลักษณะประจำตัวของผู้เรียนมี 8 ประการ คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แบบสอบถามความพึงพอใจ หมายถึง แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน มีจิตใจที่ดั่งงามอยู่ใน

กรอบของศีลธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม การเสริมสร้างสุขภาพผู้เรียนให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกาย ใจ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY